

**Список використаних джерел:**

1. Буяло Т.Є. Лекційно-семінарська система навчання природничих наук / Т.Є. Буяло // Вересень : Науково-методичний, інформаційно-освітній журнал № 3 (33), 2005. – С. 109-112.
2. Буяло Т.Є. Уроки біології. 8 клас. / Т.Є. Буяло, Т.М. Васютіна – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 416 с.
3. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения / И.Я. Лернер. – М.: Педагогика, 1981. – 186 с.
4. Римаренко В.Є. Семінарські заняття / В.Є. Римаренко. – К.: «Радянська школа», 1981. – 124 с.
5. Методика проведення семінарських занять: Методична розробка. – Електронне джерело: [yancholga5.narod.ru](http://yancholga5.narod.ru)
6. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика. – К.: Партнер, 1997. – 208 с.

**Драчук О.В.**

*студентка;*

**Буяло Т.Є.**

*кандидат педагогічних наук, доцент,*

*Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова*

## **ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ КУТОЧКА ЖИВОЇ ПРИРОДИ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ 6 КЛАСУ**

Куточок живої природи є важливим підрозділом біологічного кабінету, де учні вивчають особливості будови, біології рослин і тварин, проводять досліди, спостереження, виконують домашні завдання. Саме в куточку живої природи учні систематично проводять спостереження і доглядають живі організми, закладають досліди, здійснюють експерименти. Наявність у школі куточка живої природи дозволяє, не обмежуючись короткочасними спостереженнями, використовувати в навчальній роботі завдання тривалого характеру. Ці спостереження цінні як стосовно отриманих при цьому знань, так і розвитку та зміцнення умінь і навичок самостійної роботи [3].

Таким чином, основне завдання куточка – служити лабораторією для проведення тривалих спостережень і дослідів з живими об'єктами. Проводячи досліди з рослинами та тваринами, учні ближче знайомляться з біологічними особливостями, ростом і розвитком рослинних і тваринних організмів. Робота в куточку виховує у школярів інтерес і любов до природи, свідоме ставлення до неї, збагачує знання, розширює світогляд, розвиває допитливість учнів.

Об'єкти куточка живої природи може бути використаний на уроках для демонстрації та проведення лабораторних досліджень, лабораторних і практичних занять, дослідницьких практикумів, міні-проектів, для занять гуртка юних натуралістів.

У живому куточку протягом усього навчального року присутні рослини: кімнатні; дикорослі, трав'янисті (насіневі і спорові); культурні, що вирощують з насіння, коріння, бульб та цибулин; гілки дерев і кущів.

Кімнатні рослини як багаторічні і найбільш життєздатні в зимовий час складають постійну частину живого куточка. Найбільш поширеними кімнатними рослинами є: аспідистра, аспарагус, алоє, араукарія, бегонія, бальзамін, каменеломка, колеус, різні види кактусів, фуксія, узамбарська фіалка, сансев'єра, традесканція [1].

У кабінеті біології значне місце приділяється тваринам, які потребують спеціального утримання. Живих тварин демонструють на уроках зоології, загальної біології й на початку вивчення фізіології людини. Тварини в куточку групуються за типами і класами, але можливе групування по середовищу проживання і в поєднанні їх з відповідними рослинами. У куточку живої природи можна розмістити безхребетних тварин: найпростіших; дощових черв'яків; павуків; комах корисних (шовковичний шовкопряд, сонечко, мухи тахіни) і шкідників сільськогосподарських культур (колорадський жук, білан капустяний); хребетних – риб (гупій, мечохвостів, телескопів, білих амурів, товстолобиків та інших), земноводних (жаб, тритонів), плазунів (вужа, ящірку, черепаху), птахів (голуба, папужка), ссавців (білих мишей, щурів, їжаків, морських свинок). Тварин утримують у спеціально виготовлених інсектаріях, тераріумах, акваріумах, вольєрах або клітках. На кожному акваріумі, тераріумі, клітці поміщається етикетка (паспорт) з назвою тварини, коли, хто і де виловив, чим живиться, який дослід і хто робить [2; 4].

Наведемо приклади фрагментів – уроків 6 класу з використання об'єктів куточка живої природи [5; 6]:

*Фрагмент уроку № 1. Лабораторне дослідження – спостереження інфузорій.*

**Тема.** Спостереження за будовою та процесами життєдіяльності найпростіших з водойми або акваріума.

**Мета:** навчитись розпізнавати найпростіших тварин з акваріума чи водойми, виготовляти з них мікропрепарати, спостерігати за їх рухом і подразливістю.

**Обладнання:** вода з акваріума, предметне скло, покривне скельне, фільтрувальний папір, розчин кухонної солі, піпетка, мікроскоп.

1. На предметне скло помістіть краплю води з акваріума чи водойми. Накрийте її покривним скельцем і обережно фільтрувальним папером вимочіть зайву вологу.

2. Налаштуйте мікроскоп на роботу і помістіть на предметний столик мікропрепарат.

3. Розгляньте уважно мікропрепарат і знайдіть представників найпростіших.

4. За допомогою малюнків підручника та із довідкової літератури, а також пояснення учителя, спробуйте визначити цих найпростіших.

5. Розгляньте фіксовані мікропрепарати амеби протеза та інфузорії туфельки. Порівняйте їх з тими найпростішими, яких вам вдалося визначити.

6. Намалюйте найпростіших, яких ви побачили з виготовленого мікропрепарату і підпишіть їх назви.

7. Помістіть з однієї сторони покривного скла краплю слабкого розчину кухонної солі. Спостерігайте у мікроскоп за поведінкою найпростіших.

8. Зробіть висновки про будову і життєдіяльність Одноклітинних тварин.

*Фрагмент уроку № 2. Практична робота «Порівняння будови мохів, папоротей та покритонасінних рослин».*

**Мета:** Дослідити спільні і відмінні ознаки мохів, папоротей та покритонасінних рослин.

**Обладнання:** гербарні зразки мохів (зозулин льон, сфагнум), папоротей (щитник чоловічий), живі рослини папоротей куточка живої природи (нефролепіс, адіантум венерин волос), покритонасінних (будь-які, гербарні зразки і живі рослини, наприклад – горох).

**Хід роботи:**

1. Розгляньте гербарні зразки виданих вам рослин.

2. Знайдіть у моху (зозулин льон) ризоїди, у щитника – кореневище із коренями, у гороху – кореневу систему. Чим вони схожі і чим відрізняються? Пригадайте, що собою представляють ризоїди, кореневище і коренева система?

3. Розгляньте і порівняйте надземні частини виданих вам рослин. Знайдіть стебло, листки, зверніть увагу на їх розміри і форму. У зозулиного моху знайдіть спорофіт і гаметофіт. Що собою являє рослина щитника – гаметофіт чи спорофіт? Відповідь обґрунтуйте. У гороху знайдіть квітку і плід.

4. Зробіть схематичні малюнки моху, папороті та покритонасінної рослини, підпишіть органи цих рослин. Зробіть висновок про ускладнення їх будови.

5. Заповніть таблицю:

Таблиця

**Порівняння будови мохів, папоротей і покритонасінних рослин**

Орган рослини	Мохи	Папороті	Покритонасінні
Стебло			
Листок			
Що виконує функцію кореня?			
Спосіб розмноження			
Орган розмноження			

6. За якими ознаками можна визначити належність цих рослин до певного відділу (мохи, папороті, покритонасінні)?

Таким чином, учитель біології може значно покращити забезпечення уроків різноманітними натуральними засобами навчання за рахунок об'єктів куточка живої природи кабінету біології.

**Список використаних джерел:**

1. Гончар О.Д. Форми і методичні прийоми навчання біології: 7 кл. / О.Д. Гончар. – К.: Генеза, 2001. – 112 с.
2. Мороз І.В. Позакласна робота з біології: Навчальний посібник / І.В. Мороз, Н.Б. Грицай. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 272 с.
3. Мороз І.В. Загальна методика навчання біології: навч. Посібник / І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар [та ін.]; за ред. І.В. Мороза. – К.: Либідь, 2006. – 485 с.
4. Сосновский И.П. Уголок живой природы в школе: Кн. для учителя. / И.П. Сосновский, В.И. Корнеева. – М.: Просвещение, 1986. – 111 с.
5. <http://4book.org/uchebniki-ukraina/7-klass/1888-biolo>
6. Біологія. 6–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів – <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>